

و جرات‌های وارده بر قلوب ملت کاملاً التیام پذیرفته بود که باز مفسدین بی‌ایمان امان نداده برای اخلال روابط پادشاه و رعیت و تأیید چند روز قبل راحاضر و احوال ماه ذقیده را بوجهی شدیدتر و در ظرف دو روز از حاصل زحمات دو ساله قسمت کلی را بهر داده از جمله اصل نهم و دهم دوازدهم و چهاردهم و بیست و سوم را که روح قوانین اساسی است نقض نموده مجدداً نونهال امید را که بهزادان آه و تدبیر و خون دل در قلوب رعایا می‌ریخته از بیخ و بن بر انداخته بجای آن یاس و حیرت و باس و شدت نشانده اند مخصوصاً در موقیقه سرحدات مملکت دچار مضطربان خطیبه است نفاق خانه بر انداز خانگی را باین شدت حادث نمودند که خاطر مقدس همایونی را مثل مسامی و کلای ملت و وزرای دولت و قوای مادی و معنوی مملکت که ناشی از اطاعت رعیت است مشغول همدیگر سازند و بر مقاصد سه خود پردازند بیهی است که دوام این حال ملازم است با اضلال دولت قویم و قدیم ایران را برانی مسلمان که بمدلول فرمان قضا جریان استاد ازل از آب حیات حب الوطن من الایمان آب خورده با بیداری حواس بطور خاص نشسته حفظ حقوق خویش است متحمل نخواهد شد که ایران و اسلام خود را با هر چه در او هست آلت بازیچه چند نفر فسد درباری بیندستخط همایونی که روز جمعه بر تفرقه مددوری رعایا که بطور صالح و سلم جبر کسور واقع بر قوانین اساسی و اعاده حقوق رفته خویش را متعلماً استعدا میگردند بهر تدبیر و اضرا بود از طرف مجلس شورای ملی که در طی تمامی ظریق چهار ساعی است بمسوق اجرا گذارده شد ولی این اقدام و امثال آن از قبیل سرشک ازرخ پاک کردن است در حالتیکه خون دلها در قوران و کلیه ایران در هیجان است نقض قوانین اساسی از شمال تا جنوب و از مشرق تا مغرب ایران را باناله و افغان پر کرده که اگر این ناله و فریادها یکجا جمع شود خدای نخواستہ چه آهنک مضالقی از آن ظهور تواند کرد بالجمله تکلیف بر و کلای ملت خیلی سخت شده انتظار مردم طهران و نشر ولایات در اعاده

احترام قوانین و اصلاح کلی امور آن بان در تزیید و فرصت و مجال را از دست میبرد آنچه بطور قطع بر عقلی مملکت ثابت شده است علت واقعی این همه خرابی‌ها و تکرار اتفاقات ناگوار که شان همدوشیسه دلها را یک جا می‌شکند و حرمت قانون بانوامیس سوگند اسلامی را یکسره بر طرف میکند دو چیز است اولاً شبهات مفرضین تا کتون مانع شده است که در قلب شاهانه این این اعتقاد راسخ شود که در سلطنت مشروطه تمامی امور در تمامی اوقات باید در مجاری قانونی سرینامد تا اصول ذیل قانونی اساسی از لفظ بمعنی رسد .

(اصل چهل و چهارم) شخص پادشاه از مسؤلیت مبراست و وزرای دولت در هر گونه امور مسئول مجلس هستند .

اصل ۴۰ - کلیه قوانین و دستخط های پادشاه در امور مملکتی وقتی اجرا میشود که با رضای وزیر مسئول رسیده باشد و مسئول صحت مملول فرمان و دستخط همان وزیر است .

اصل ۵۷ - اختیارات و اقتدارات سلطنتی همان است که در قوانین مشروطیت حاضره تصریح شده است .

اصل ۶۴ - وزراء نمیتوانند احکام شفاھی یا کتبی پادشاه را مستمسک تر ادراده سلب مسؤلیت از خودشان نمایند در صورتی که کلیه امور از جزئی و کلی در مجرای وزارت خانه‌ها فیصل پذیرفت مسؤلیت نیک و بد آن از شخص همایون شاهنشاهی مرتفع و بر عهده وزراء تحقق می‌یابد و قدس مقام منیب سلطنت تمامه محفوظ میماند والا در صورتی بی اطلاهی وزیر از فلان امر کلی یا جزئی ایراد مسؤلیت بر آن وزیر بیهی است از طریق عدل و عقل خارج است و در اساسیکه پنجاب هزار ساله مقلد حکمای جهان مرتب شده است البته تصور چنین امری رویه و هجیب نیکبند که فعل عسور را زید مسؤل باشد .

تأیید آنچه بیقین بیوسته است اغراض مفسدین چند که دشمن ملت و دولت و خائن شخص شخیص همایونی هستند در میان نیت پاک و فطرت تابناک همایونی که از مزایای سلاطین عظیم الشان است و حقوق رعایای صدمت شعار حایل و حاجبند و هر ساعت خاطر مقدس ملو کانه را بر سر افتاهائی چاپ بکنند که باخیر و صلاح عامه فرسنگها مسافت دارد و هر دقیقه باقالبی شبهات مفرضانه قلب شاهانه را از معانی اصول مشروطیت و قوانین اساسی منصرف ساخته باقتضای خود خواهی و استبداد ذاتی خودشان بادر خدمت بمصلحت غیر متابعت قوانین مملکتی را گویا در حضور مبارک مفایر شتون سلطنتی جلوه داده بقدر امکان و بهر فرصتی که بمیان خطاظر مقدس را بر ابقای الفاظ و انهدام معانی اصول قانون و امیدارند لهذا مادامی که کسور واقع بر قوانین اساسی جبران نشده و اعاده احترام قانون بعمل نیامده است و در آینده کلیه امورات در مجاری قانونی حل و فصل نشود نمایندگان ملت را اطمینان کامل حاصل نکرد که بر حفظ تمامی حقوقی ملت قادر خواهند بود و بمثل آنچه تا حال واقع شده بار دیگر نقض عهد و قانون نخواهد شد .

مجبوریت تامه وارد خواهد بود که وکلای ملت با تضاه وظایفی که دیانتا و وجداناً با شهادت خداوند و توسط قرآن مجید بر عهده گرفته‌اند عدم امکان تحمل خود را بشمار فوق العاده مسؤلیت بملک ، بگوین خود اعلام نمایند و السلام علی من اتبع الهدی .

مذاکرات پنجشنبه ۱۸ جهادی اولی ۱۳۳۶

دو ساعت قبل از فروب مجلس بطور سری بمنقد شد پس از مدتی مذاکرات سه ربع قبل از فروب علنی شده شرحی که از طرف عموم انجمنها بمجلس مقدس مرصه شده بود از قرا اذویل قرائت گردید عرض حال نمایندگان انجمنهای ملی حاضر در محترم اعضا کمیسیون رئیسه مجلس مقدس شورای ملی شیدالله ارثانه سه روز است که تنگراهای کثیره از طرف اعضا انجمنها و سایر اشخاص با دازه مر کزی تلگرافخانه فرستاده‌اند که بولایات مغایره شود تا کتون مغایره نکرده همه را توقیف کرده‌اند چون سدرام مغایرات خصوص در این موقع و وضع حاله بکلی مخالف آزادی و حریت و مواد قانون اساسی است علیهذا از اعضا کمیسیون رئیسه استعدا میشود که باید بمقام رد مانع وانسداد ابواب مغایرات لطفاً بر آمده که رفع وحشت عامه ناس از این مقرر بشود یا اجازه فرمانند که صاحبان تلگراف خود مستقیماً با دازه تلگرافخانه مرکزی رفته تلگراف چیان را مجبور نمایند که تلگرافات مغایره و متعاطیه بشود استدهای تانی آنکه بذل مرحمت فرموده زودتر جوابی صادر شود که تکلیف معلوم گردد .

آقای سیدحسین تقی زاده - دوسه روز است که
این مسئله در بین مردم خیلی شهرت داشته است ولی امروز بمنتهی درجه رسیده و این فقره اسباب هیجان فوق العاده مردم خواهد شد بموجب قانون اساسی نمی شود جلو مغایرات را سحرقت علاوه بر جلو گیری نمودن پول مردم را هم می گیرند و مردم هم لابد بجهت رسانیدن مطالب خود نمی توانند قاصد از اینجا بکمرمان بفرستند بعقیده بنده اگر چه نقض قانون اساسی شده امامجلس شورای ملی با اتهام اقتدارات خود بر قرار است نمی تواند حفظ قوانین را نمایه پس مجلس باید مستقیماً در این کار اقدام نموده و بوزارت داخله اکیداً بنویسند که رفع این مانع را نمایند زیرا که معتدل است آشوب بزرگی بشود و علاوه بعد از تحقیق مامتقماً از شخصی که مرتکب این کار شده اظهار نفرت نموده و اورا خارج از این ملت میدانیم .

آقای میرزا مرتضی قلیخان - بنده از این
بابت خیلی چیز ها شنیده ام بعد خواستم تحقیقات کنم آنچه تحقیق کرده‌ام چنین نیست تلگراف را هیچ مغایره نکنند یا تلگرافات را توقیف نمایند مقصود اینست که تلگراف امروز را فرادایس فردا مغایره میکنند و عهده چیزی که محل اشکال است این است که اگر کسی بخواهد تلگرافی بنماید در آن شمار بیضی از مطالب داشته باشد یا اینکه مورد توهم نسبت بیضی از مراتب شود آن تلگراف را افشا میکنند و در صورتی که تلگرافخانه باید محل اسرار مردم باشد و همیشه آن مطلب مستور بماند این مسئله اسباب اشکال شده اما اینکه هیچ تلگراف را مغایره نکنند و توقیف نمایند این مطلب گویا حقیقت ندارد تلگراف میشود ولی پس از چند روز .

سیدالحکماء - اصل بیست و سیم قانون
اساسی که راجع باین مطلب است در اینکه تلگرافات آزاد است نقض شده و این بیعت کرا را آمده اند و اظهار شکایت کرده‌اند که هر چه تلگراف میدهیم مغایره میشود البته در این خصوص لازم است که مجلس اقدامی نماید .

آقای شیخ حسین - بنده عرض میکنم آنچه
آقای میرزا مرتضی قلیخان گفتند صحیح است ولی وقتی که این قانون اساسی نوشته میشد خیلی در این ماده گفتگو ها شد و شخصی در موقع لزوم میخواهد تلگراف نماید وقتی که در آن موقع آن تلگراف مغایره نشد موقع آن گذشته دیگر فایده ندارد پس خود این تأخیر نقض قانون است و همان طور که جناب تقی زاده گفتند باید بوزارت داخله نوشته شود که رفع این معذورات بنماید .

آقای سیدحسین - این هیجان ملت چند روز
است که هست و هر روز میباید در اینجا که به بینند چه خبری شده و تلگرافات هر روز از ولایات آمده و میباید و هیچ جوابی از آنها داده نشده است خود این ندادن جواب اسباب اضطراب و تشویش و هیجان آنها خواهد شد و این تلگرافاتی که از ولایات برای و کلایا بمنوا مجلس میباید برای این است که تمام و کلا بدانند و مسبق بآن مطلب شوند و باید تمام آن تلگرافات در مجلس قرائت شود استدها میکنم که اجازه بفرمائید آن تلگرافات قرائت بشود تا اینکه و کلا و ملت بدانند

و یک تلگرافی امروز از آذربایجان آمده است ما دارم که مخصوصاً آن تلگراف را قرائت کنند و باید دانست که چرا تلگراف از آن طرف میاید ولی از این طرف توقیف می شود و مغایره نمی کنند برای این است که آن طرف تلگرافی را مجبور به مغایره می نمایند پس باید از برای این طرف هم مجلس اقدامی کند که رفع معذور شود.

رئیس - تلگرافی که از ولایات و ایالات رسیده یکی دو تا نیست بلکه سیصد چهارصد تلگراف است و هنوز هم منتفی نشده که در مجلس قرائت شود و مراد از تلگراف آذربایجان هم کدام تلگراف است.

آقا سید حسین - تلگراف اخیریکه از آذربایجان رسیده عرض کردم.

آقا سید حسن تقی زاده - از خارج نادر روز قبل میشنیدیم که تلگراف توقیف نمیشود لکن معطل می نمایند ولی از فرار تحقیقات کامله که بعمل آمده معلوم میشود که توقیف می نمایند حتی اینکه سانسور هم می نمایند یعنی هر یک از کلمات که مطابق میلشان نیست قلم برده و تغییر میدهند و در باب قرائت تلگرافات هم همه آنها فلا صلاح نیست قرائت شود و بلاوجه وقت نیست هر کدام مناسب است خوب است در کمیسیون رئیسه تصویب شود و در مجلس قرائت شود و گویا این ترتیب عیب ندارد.

آقا شیخ محمدعلی - ما هر چه حالا گفتگو کنیم بی حاصل است و باید کار کرد و نتیجه گرفت به تئیه بنده خوب است بوزارت داخله اظهار شود که علت توقیف تلگرافات مردم چیست و البته باید این ترتیب بوزارت داخله اظهار شود.

اسدالله همیرزا - در مملکت هر وقت انقلابی پیدا شود یا در اداره ترتیب خلافتی رفتار شود باید از وزیر مسئول تحقیق شود و پس از تحقیق باید اصلاحش هم از خود آن وزیر خواسته شود والا مذاکرات زیاد فایده ندارد.

رئیس - این مذاکره برای این است که همه و کلا بدانند که همه روزه نقض قوانین اساسی را می نمایند والا خود من میدانم که بوزارت داخله باید رجوع شود و اینکه در مجلس اظهار شد برای این بود که همه و کلا بدانند که همه روزه نقض قانون اساسی میشود بدانند که انتظام مملکت را یعنی قطاع الطریق سیره اند و این هم تلگرافی است که آقا سید حسین می گفتند از آذربایجان رسیده قرائت می شود.

(قرائت شد از فرادیل)

(از تبریز ۱۸ جمادی الاولی - ۲۶۶)

وضع شهر حالتی پیدا کرده که از تجریرو تقریر عاجزیم از طرفی جوانان ملت داوطلبانه سوار و پیاده برای وفایه مقصود مقدس و حراست دارالشورای جان بکف گرفته در حرکتند و از طرف دیگر کمیسیون اهانه تشکیل و اهالی با کمال بشاشت بدادن اهانه بر یکدیگر سبقت میجویند علم الله و شهد زن های غیوره آذربایجان امروز شرف ملیت را از تمام عالمیان ربوده و اهالا گردن بند گوشاره دست بند است که بصندوق اهانه با هزار نیاز تقدیم میکنند و تمام اهالی بجان و مال در حفظه مقصود مقدس حاضرند و البته آن حضرات هم از وقایع طهران مارا محروم نفرمایند.

(انجمن اتحادیه تبریز)

آقا سید حسین - همان طور که و کلا ملت در حفظ حقوق ملت مجاهدت دارند همانطور هم عموم ملت در همراهی و کلا و حفظ این اساس با جان و مال حاضرند پس با این ترتیب ما نمیتوانیم به بینیم یا بشنومیم که خلاف قانونی شده است و این همه تعطیل عمومی تمام مملکت بواسطه نقض یک اصل از قانون بوده است و حالا همان طور که گفته شد همه روزه با نقض قانون دیگر معلوم است در این حال و کلا و ملت یک وظیفه دارند ولی منتظرند که جواب لایحه که از طرف مجلس حضور مبارک اعلیحضرت همیونی عرض شده از طرف اعلیحضرت برسد و البته پس از رسیدن جواب و کلا و ملت بوظیفه خود عمل خواهند کرد.

وکیل التجار - در واقع این جوامردی که اهالی آذربایجان و سایر مردم کرده اند برای اینست که چون اساس زندگی صحت و امنیت است و اگر روز در زحمت هستند شب در راحت باشند و در صورتیکه امنیت در اینجا نباشد ناچار به مهاجرت می نمایند در سابق اگر کسی امنیت نداشت خود را بجائی متصل میکرد ولی از دو سال قبل اساسی گذاشته شده که عموم مردم آسوده و راحت باشند حال چند روز است که آن اساس رو بتزلزل واضطراب است و مردم امنیت ندارند لابد مردم هم مجبورند که این اساس را محکم بگیرند و در استعجاب آن همه قسم جانها و مالا بکشند.

آقا شیخ محمدعلی - بدیهی است فاصل بین سلطنت و ملت همان قانون اساسی است ولی در این موقع مجلس لایحه بحضور اعلیحضرت همیونی عرض کرده و منتظر جواب است و گمان هم نمیکنم که وزرا باین زودی درصدد تحصیل جواب برآیند پس به تئیه بنده خوب است هیئتی از طرف مجلس که مؤتمن مجلس است مثل آقای حاجی امام جمعه و غیره انتخاب شده و حضور اعلیحضرت همیونی مشرف شده و گفتگو کنند که آیا صدور جواب این لایحه چند روز مدت لازم دارد و تکلیف را معلوم نمایند اگر بغواهی نتیجه بگیرید باید زود تر تحصیل جواب نمائید.

مخبر الملک - از مذاکرات مجلس چنین معلوم میشود که هنوز مجلس وزرا را مسئول میدانند و بنده نمیدانم معنی مسئولیت امروز چیست آرزوی که آن سه نفر را گرفتند در صورتی بود که وزرا برای معرفی در مجلس آمده بودند همان مطلب مسئولیت را از عهده آنها برداشته و از آرزوی تا حال اینها یک واسطه غیر رسمی بین مجلس و دولت هستند اگر در حقیقت مجلس آنها را مثل بیست روز پیش از این مسئول میدانند باید آنها را اخطار کنند که آنها هم تکلیف خود را بدانند مثلاً اینکه می گویند انتظام شهر را بیک نفر قطاع الطریق می سیارند در این صورت وزرا چگونه می توانند مسئول باشند.

آقا شیخ حسین - بنده دو عرض دارم یکی آنکه گفته شد در سابق هر کس خودش را بیک جانی تکیه میداد و حوائج خود را صورت میداد بنده میگویم حالا خود ملت در گرفتن حوائج خود نهایت اتفاق و اتفاق و قدرت را دارند و یکی دیگر اینکه عرض منطام رسدایم را بصوم موکلین خود می رسانم که حفظ حقوق ملت خواهند در نهایت سلم و صلح

و باید این ملت در کمال سکونت و آرامی حرکت نمایند و همانطور که تا کنون نجات خود را بنام عالم مدال داشتند حال ما باید همان رویه بسندیده را از دست ندهیم و تا از آنجا نرسیم باید اشاره شود اشاره نشده حرکتی ننمایند.

وکیل الرعایا - آن تلگرافی را که از آذربایجان کرده اند البته آنها بهتر و بیشتر می بقوی خودشان برده اند و آن طلاآت را که امروز برای حفظ حقوق خودشان بصرف می رسانند همان طلاآت می بود که در سابق بظلم وجود از آنها می گرفتند و آنها فهمیده اند که باید چه بکنند و باید وازیم که از این اقدامات بدعا اخلاف ما آنچه را که ذخیره کرده اند بتوانند حفظ و نگاهداری کنند اما در باب مسئولیت وزرا ما آنها را مسئول دانسته و میدانیم هیچ مانعی هم از برای مسئولیت آنها نیست و هرگاه از آنها کاری ساخته نیست بیایند در مجلس اظهار کنند و انواع را بگویند تا اینکه و کلا و ملت تکلیف خودشان را بدانند.

رئیس - مقصود تلگراف آذربایجان بود خواننده مشهور کس اظهار تشکری کرد اما در خصوص مسئولیت وزرا معلوم است که آنها مسئول بوده هستند و در باب تلگراف خانه بوزارت داخله نوشته شده است که رفع این معذور را بنمایند.

مجلس ششم شد

مذاکرات شنبه ۲۰ جمادی الاولی

دارالشورای ملی

مجلس یکساعت و ربع قبل از غروب منعقد شد جناب آقای حاج سید محمد امام دام افضاله که بتاریکی از جنف اشرف تشریف آورده بودند بمجلس مقدس ورود فرمودند.

در این موقع جناب آقای آقا سید عبدالله چهچهد دامت برکاته نطق بلیغ مفصلی فرمودند که اشعار داشت بر مراتب علمیه و شئونات آقای مظم آله و اظهار امتنان از ملت که در ورود آقا نهایت توقیر و احترام را مرعی داشتند و حسن اقبال عموم ملت در حفظ مراتب و توقیر و احترامات علماء اعلام و حجج اسلام کبرائه امثالهم و اظهار تشکر از مساعی جمیله حجج اسلام عقبات عالیات دام الظلال و ترقیب و تشویق مردم بر حفظ مراتب حجج اسلام و علماء اعلام بیش از پیش و امر مسلمین بنگاهداری احترام جناب آقای حاجی سید محمد زید افضاله.

جناب رئیس نیز نطقی نمودند که مبنی بود بر اظهار تشکر و امتنان و بر اینکه عموم و کلا محترم از ورود جناب آقا کمال بشاشت را دارند و از چند روز قبل که موده ورود جناب آقا داده شده بود منتظر بودند و بحمد الله امروز بمقصد خود نایل گشتند و اینکه تمام ایدم مجلس به همراهی های حضرات حجج الاسلام مصلحهم است.

لایحه جناب آقای حاج سید محمد مرفوع داشته بودند قرائت شد از فرادیل

خدمت ذی شرافت و کلا عظام و اهانه ملت و اعضاء مجلس مقدس ادام الله تاییداتهم در کمال احترام جسارت میکنم داعی بر حسب اوامر حجج اسلام با کمال شوق و نهایت اشتیاق به تشریف مجلس مقدس شورای ملی شهباده ارکانه از عقبات عالیات عرش درجات حرکت نموده و الحمد لله امروز باین آرزوی خود نایل شده ام و الا عرض تشکر از اقدامات